

УДК 94:327.5:355.356]:070(567:100)“2003/2011”
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/1.22>

Сокирська В.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Петриченко Я.В.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ВИСВІТЛЕННЯ ОПЕРАЦІЇ КОАЛІЦІЙНИХ СИЛ В ІРАКУ 2003–2011 РР. НА СТОРІНКАХ МІЖНАРОДНИХ МАС-МЕДІА

Статтю присвячено аналізу публікацій провідних міжнародних мас-медіа на тему операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. Метою дослідження є аналіз матеріалів провідних міжнародних і вітчизняних мас-медіа щодо висвітлення та оцінки військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. та їх впливу на формування суспільної думки. Методологія дослідження базується на принципах науковості, об'єктивності та системності з використанням загальнонаукових методів: аналізу і синтезу, системного аналізу та узагальнення. Авторами застосовано класичний варіант оглядового контент-аналізу загального типу. Для створення інструментарію було визначено категорії проведення контент-аналізу емпіричного матеріалу – публікацій BBC, «The Guardian», «Financial Times», «The New York Times», «Haaretz», «Der Spiegel», «GIGA», «Дзеркало Тижня», які висвітлювали події військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. та їх наслідки. Наукова новизна статті полягає в тому, що авторами вперше поставлено завдання дослідження матеріалів провідних міжнародних мас-медіа з висвітлення проблеми операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. У ході дослідження враховувалася тематична спрямованість публікацій, зверталася увага на авторів статей, географію видань. Об'єктом дослідження було обрано публікації з 2002 по 2023 рр. Обраний інтервал дозволив з'ясувати: позицію та мотивацію політичного істеблішменту ключових країн-учасниць – США та Великої Британії – до початку військової операції, вступлення до військової операції в період її перебігу та оцінку наслідків після її завершення.

Висновки. З поміж безлічі медійних ресурсів такого гатунку основну увагу у цій статті авторами сконцентровано на дослідженні матеріалів BBC, «The Guardian», «Financial Times», «The New York Times», «Haaretz», «Дзеркало Тижня», що висвітлювали події військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. Кожне медіа мало власне бачення і трактування цих подій, тому вносило свої корективи у сприйняття суспільством інформації та формувало його думку. Вони містять цінну інформацію про міжнародну політичну обстановку на початку військової операції, розкривають її причини та перебіг, реакцію з боку окремих держав, політиків, пересічного населення та підсумовують наслідки даної акції. Мас-медіа продовжують відігравати важливу роль у висвітленні міжнародних подій.

Ключові слова: мас-медіа, Ірак, США, Велика Британія, Близький Схід, військова операція, коаліційні сили.

Постановка проблеми. У сучасному світі ведення війн набуває нетрадиційного формату за допомогою сучасних інформаційних технологій, які радикально змінюють життя людини. Інформаційна зброя стає ефективним засобом, що може як наблизити, так і віддалити перемогу в сучасних війнах. Не дивлячись на стрімкий розвиток цифрових технологій, в сучасному світі видання суспільнополітичного характеру продовжують грати важливу роль та впливати на висвітлення ключових політичних і військових подій, формувати суспільну думку. Піком активності та притягнення уваги до засобів масової інформації часто

стають важливі події міжнародних відносин, що мають вплив на глобальну політику та економіку. До таких подій віднесемо і операцію коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр., її висвітлення на сторінках «глобальних» ЗМІ та вплив на суспільну думку в умовах військового конфлікту.

У системі сучасних міжнародних відносин значно зростає роль засобів масової інформації та комунікації. Завдяки своїй інформативності, авторитету та оцінці важливих подій, міжнародні мас-медіа є важливим джерелом висвітлення й студіювання проблематики міжнародних відносин, ефективного впливу на соціально-економічне

й політичне життя суспільства. Засоби масової інформації завжди були об'єктом пильної уваги історіографів, політологів, соціологів та представників інших наук, що мають безпосередній інтерес до військово-політичного контенту. Преса завжди була і є важливим інструментом для поширення інформації та формування громадської думки. Її сутнісними особливостями є звернення до масової аудиторії, загальнодоступність, періодичність, можливість здійснювати ідеологічний, політичний, економічний або організаційний вплив на думку і поведінку значної кількості людей.

Прогрес в області інформаційних технологій робить мас-медіа, у тому числі й пресу, швидкодоступним соціальним інститутом, спрямованим на вираження ідей, думок і поглядів у контексті внутрішньо та зовнішньополітичних рішень. Засоби масової інформації можуть впливати на сприйняття людиною світу та прийняття відповідних рішень. Мас-медіа часто використовуються державою, політичними та громадськими організаціями, зацікавленими особами для пропаганди, активного просування в суспільстві певних ідей чи цінностей, а також для критики чи захисту окремих політичних груп чи інтересів. «Глобальні» засоби масової інформації формують не лише інформаційний простір, а й виступають інструментом ведення міжнародного культурного діалогу.

Особливо важливого значення такі засоби масової інформації набувають у періоди загострення міжнародних відносин, здійснення військово-політичних акцій та на етапі вирішення важливих міжнародних проблем. З огляду на загострення кризи щодо питання Іраку та формування коаліції, а також проведення там військової операції у 2003–2011 рр. можемо стверджувати, що значний масив важливої інформації широко представлено на шпальтах міжнародних періодичних видань, що надало подіям того періоду особливого резонансу та емоційного забарвлення, а також зберегло їх актуальність і до сьогодні.

Сучасні міжнародні відносини представляють собою систему зв'язків і взаємодій у сфері політики, економіки, соціального життя, культури, права, військових конфліктів, що виникають між різними суб'єктами світового співтовариства. В умовах ускладнення міжнародної ситуації особливої ролі набуває так звана «глобальна» преса, завданнями якої можуть бути як врегулювання проблем, так і їх загострення та розпалювання. Важливими акторами у цих процесах стають провідні світові періодичні видання, що орієнтуються

на широку аудиторію, розкидану по всьому світу, особливо англомовну. Такі медіа здатні відбирати і подавати інформацію та впливати на політику держав, певні групи людей та окремих осіб.

З огляду на загострення кризи щодо питання Іраку та формування військової коаліції, а також проведення операції коаліційних сил у 2003–2011 рр., можемо стверджувати, що значний масив важливого історичного контенту представлено на шпальтах міжнародних мас-медіа. Для формування об'єктивного уявлення про вищезгадані події доцільно звернути увагу на європейські, американські, близькосхідні та українські видання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До сьогодні в українській історіографії проблема висвітлення в міжнародних мас-медіа операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. в означеному авторами цієї статті ключі не ставилася.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз матеріалів провідних міжнародних та вітчизняних видань, їх ролі у висвітленні та оцінці військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр., а також впливу на формування суспільної думки. З поміж безлічі медійних ресурсів такого гатунку основну увагу у цій статті авторами сконцентровано на дослідженні матеріалів BBC, «The Guardian», «Financial Times», «The New York Times», «Haaretz», «Дзеркало Тижня», що висвітлювали події військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. Кожне медіа мало власне бачення і трактування цих подій, тому вносило свої корективи у сприйняття суспільством інформації та формувало його думку.

Виклад основного матеріалу. Операція коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. мала свою передісторію. Формування такої коаліції держав проти Республіки Ірак розпочалося ще на початку 1990-х рр. І це було не безпідставно, оскільки у серпні 1990 р. армія іракського лідера Саддама Хусейна, ігноруючи вимоги Ради Безпеки ООН, вторглася на територію Кувейту і анексувала його територію. Це змусило США сформувати коаліцію з 35 держав та перекинути війська на територію Саудівської Аравії. Для визволення Кувейту силами коаліції довелося провести три потужні військові операції під назвою «Щит пустелі» (серпень 1990 – січень 1991 р.), «Буря в пустелі» (17 січня – 28 лютого 1991 р.) та «Меч пустелі» (24–28 лютого 1991 р.) [6, с. 24].

Задля запобігання іракській військовій загрози в майбутньому на Ірак було накладено економічні санкції. Організація Об'єднаних Націй призна-

чила інспекцію для пошуку можливого вироблення зброї масового враження, а також для запобігання можливій її появі в майбутньому. Під контроль міжнародних експертів було поставлено практично всі промислові об'єкти Іраку.

Однак усі ці заходи не дали повної переконливості в тому, що Ірак не володіє відповідними технологіями і не розробляє зброю масового враження. Терористичні атаки ісламської організації «Аль-Каїда», здійснені 11 вересня 2001 р. на території США, спонукали офіційний Вашингтон уважно ставитися до політичних режимів, що підтримували міжнародні терористичні організації. Зокрема, у березні 2002 р. США звинуватили Ірак в тому, що він підтримує терористичні угруповання, володіє ядерною зброєю та розробляє балістичні ракети далекого радіусу дії. Відмова офіційного Багдаду надати вичерпні докази своєї непричетності до розробки такої зброї призвела до ескалації та формування нової хвилі протистояння на Близькому Сході. Ірак було оголошено країною спонсором тероризму і загрозою для миру і стабільності в регіоні та світі.

17 березня 2003 р. президентом США Джорджем Бушем-молодшим було надіслано С. Хусейну ультиматум. Небажання з боку іракського істеблїшменту його виконувати призвело до вторгнення в Ірак 19 березня 2003 р. міжнародної військової коаліції. Розпочалася військова операція «Свобода Іраку», очолювана «Коаліцією доброї волі» у складі США, Великої Британії, Австралії та Польщі. Цими країнами було запропоновано США військову підтримку, решта ж європейських країн-членів НАТО не мали однастайності з цього питання [7, р. 468]. Рішення про застосування військової сили проти Іраку підтримали 45 держав, однак військовий контингент виділили 32 держави. Основні військові сили було сформовано з контингентів США та Великої Британії.

Принагідно зазначимо, що із серпня 2003 по грудень 2005 рр. в Іраку перебував і український військовий контингент. За чисельністю українські військові сили були третіми за чисельністю після американських та британських. Станом на початок вересня 2003 р. тут перебувало 1690 українських військових. Головна база українського контингенту, що складався з 19-го окремого батальйону радіохімічнобіологічного захисту та 5-гої окремої бригади сухопутних військ ЗСУ, розташовувалася за 140 км від Багдада. Крім солдат, Україна доставила в Ірак свою військову техніку і допомагала США у військових перевезеннях українськими

літаками-гігантами Ан-225 Мрія і Ан-124 Руслан. За час перебування українського контингенту в Іраку загинули 18 військових, понад 40 отримали поранення [15].

Війну в Іраку, на відміну від попереднього військового конфлікту в Перській затоці, було розпочато без санкцій з боку ООН. Президент США Дж. Буш використав три основних докази для виправдання вторгнення в Ірак: зв'язок С. Хусейна з «Аль-Каїдою», необхідність заміни влади С. Хусейна на демократичний режим для зміни політичної ситуації на Близькому Сході, і – найголовніше – необхідність завадити Іраку створити зброю масового враження, оскільки багато країн погоджувалися, що С. Хусейн понад десятиліття ігнорував резолюції Ради Безпеки ООН [16].

Ще задовго до початку дій коаліційних сил в Іраку преса замайоріла повідомленнями про можливий військовий конфлікт на Близькому Сході в короткостроковій перспективі. Зокрема, заслуговує особливого уваги інтерв'ю Т. Блера для BBC під заголовком «Britain Will Pay Blood Price». Британський прем'єр-міністр заявляв, що офіційний Лондон буде готовий заплатити високу ціну, щоб зберегти свої особливі відносини зі США. Статтю було опубліковано 6 вересня 2002 року, фактично напередодні переговорів британського прем'єр-міністра з президентом США. Це була демонстрація намагання британського уряду завчасно і публічно засвідчити своє бажання підтримки американської зовнішньої політики.

На майбутніх переговорах мало розглядатися питання про можливе введення військ США в Ірак. У цій статті Т. Блер чітко зазначав, що Британія підтримує США в їхній боротьбі з тероризмом і що вона готова співпрацювати з США у будь-яких заходах, які вони вважають необхідними: «Ми будемо стояти пліч-о-пліч зі Сполученими Штатами, яке б рішення вони не прийняли. Ми заплатимо ціну, якщо буде необхідно, і кров'ю» [3]. Британський прем'єр також заявляв, що Британія віддає собі належне про серйозність наслідків цієї операції. Однак, Велика Британія демонструвала свою непохитність у підтримці США в їх боротьбі з міжнародним тероризмом та формуванні міжнародної безпеки.

Ця стаття викликала суспільний резонанс в самій Великій Британії. Частина суспільства підтримувала позицію Т. Блера, вважаючи, що Британія повинна стояти пліч-о-пліч зі США в боротьбі з тероризмом. Інші його критикували, вважаючи, що він нехтує інтересами Британії, а вторгнення в Ірак буде необґрунтованим і небезпечним і для неї самої.

Про зустріч 12 січня 2003 р. британського прем'єр-міністра Т. Блера з американським президентом Дж. Бушем-молодшим та планування початку операції в Іраку інформувало ізраїльська газета *Haaretz* [4]. Видання повідомляло читача про телефонну розмову між прем'єр-міністром Великої Британії і президентом США, у якій Т. Блер просив Дж. Буша відкласти вторгнення в Ірак, щоб дати дипломатам більше часу для вирішення кризи мирним шляхом. Однак американський президент відмовився від прохання Т. Блера, стверджуючи, що дипломатія уже вичерпала себе.

Ще однією не менш цікавою та важливою публікацією BBC того періоду є стаття у *BBC–News–UK* «In quotes: Reasons for the Iraq war», яка являє собою добірку цитат з різних інформаційних джерел [10]. Тут видання намагалося вказати на причини вторгнення США в Ірак у 2003 році. Стаття розпочинається з цитати, взятої з виступу президента США Дж. Буша-молодшого в ООН 13 вересня 2002 р. Пояснюючи позицію офіційного Вашингтона щодо «іракського питання», американський президент заявляв, що Ірак, щоб зупинити бойові дії у 1991 р., взяв на себе низку зобов'язань, яких, як показав час, не дотримується. Цим іракський диктатор демонстрував свою зневагу до ООН та усього міжнародного співтовариства. Американський президент переконливо доводив, що Ірак має програми розробки зброї масового знищення, що становить загрозу для безпеки США та їхніх союзників.

У цій статті також наведено цитати з виступів й інших високопоставлених американських чиновників, які повторювали твердження Дж. Буша про те, що Ірак має зброю масового враження. Зокрема, державний секретар США К. Пауелл, виступачи на Раді Безпеки ООН 5 лютого 2003 р., надав докази того, що Ірак має програми розробки такої зброї.

Видання подає також фрагменти виступів окремих європейських політиків, які також підтримували проведення військової операції в Іраку. Так, наприклад, прем'єр-міністр Великої Британії Т. Блер також заявляв, що Ірак становить відверту загрозу для безпеки Європи і що проведення військової операції є необхідним для її захисту. У цій статті BBC подано і цитату з виступу самого президента Іраку Саддама Хусейна 10 березня 2003 р., де він намагався спростувати усі звинувачення на свою адресу. «Щодо звинувачень у володінні зброєю масового знищення, то це вигадки, народжені в запалених розумах деяких кіл, відомих своєю ненавистю до Іраку та його народу через їхню сліпу упередженість до сіоністської сутності», – заявляв тоді С. Хусейн.

Проведений аналіз цієї статті спонукає до наступних висновків: уряд США використовував твердження про те, що Ірак має зброю масового враження як головну причину для проведення операції сил коаліції проти Іраку. Однак ці твердження були сприйняті з недовірою деякими європейськими країнами, які відмовилися підтримати вторгнення. Це засвідчує відсутність подібної риторики з боку глав держав та урядів інших європейських країн-членів НАТО, окрім Великої Британії.

Варто зазначити, що стаття «In quotes: Reasons for the Iraq war» є цінним історичним документом, який відображає погляди різних учасників подій щодо вторгнення в Ірак. Схожа стаття є і в британському виданні «*The Guardian*» «Suddenly, the Iraq war is very real», опублікована 19 березня 2003 р. [11]. Як і в попередній статті від BBC, тут висвітлюються причини операції військ коаліції в Іраку 2003 р., а також реакція на вторгнення в різних країнах світу. Автор статті в «*The Guardian*» Г. Берр зосереджується на тому факті, як військова операція стала реальністю: «Війна в Іраку, яка досі здавалася чимось далеким і нездійсненим, стала раптом дуже реальною. Уже сьогодні вранці американські війська почали бомбардувати іракські військові об'єкти... Військова кампанія в Іраку розпочалася, спираючись на твердження США про те, що Ірак має зброю масового знищення і пов'язаний з терористичною мережею «Аль-Каїда». Однак ці твердження були поставлені під сумнів багатьма експертами, які вважають, що вони є необґрунтованими» [11]. У цій статті Г. Берр також припускає, як вторгнення може вплинути на Ірак. Він зазначав, що вторгнення призведе до повалення режиму С. Хусейна, але також може призвести і до тривалої та кровопролитної громадянської війни. Фактично ця стаття відображає не лише позицію журналіста, але є й цінним історичним джерелом, у якому відображено реакцію на початок операції в Іраку у 2003 році та прогнозування її наслідків у майбутньому.

Окремий дослідницький інтерес представляє стаття «*The invasion of Iraq: A war against a nation*» в арабській незалежній газеті *Al-Ittihad* від 20 березня 2003 р. [2]. Видання демонструє позицію Об'єднаних Арабських Еміратів щодо операції сил коаліції в Іраку. Автор статті Абдель Халім аль-Мухандис засуджує вторгнення, вважає його

незаконним, оскільки його не було санкціоновано Радою Безпеки ООН, і розцінює це як агресію проти іракського народу. Аль-Мухандис прогнозував і наслідки вторгнення. Він вважав, що вторгнення призведе до численних жертв і руйнування в Іраку та дестабілізації в усьому близькосхідному регіоні. Стаття А. Аль-Мухандиса є відображенням настроїв і реакції країн Близького Сходу на політику США та їх союзників у цій частині світу.

Розбіжності у ставленні до проблеми Іраку згодом знайшли своє відображення і на сторінках європейських видань. Так, у британській «Financial Times» 14 лютого 2005 р. з'явилася журналістська розвідка «Bush needs a strategic partnership with Europe» [8]. Тут автори констатували, що вторгнення США в Ірак було одним з основних факторів, які призвели до погіршення відносин між США та Європою. У статті розглянуто початок вторгнення США в Ірак, позицію країн НАТО на щодо цієї акції та «похолодання» у дипломатичних і політичних відносинах країн Заходу зі Сполученими Штатами Америки. Автори стверджують, що вторгнення в Ірак стало несподіванкою для європейських країн. Цю операцію в європейських політичних колах розцінювали як недостатньо обгрунтоване вторгнення, яке призведе до дестабілізації регіону. Автори статті також стверджували, що вторгнення в Ірак спричинило розкол і всередині НАТО. Деякі європейські країни, такі як Франція та Німеччина, відмовилися підтримати цю військову операцію. Це призвело до напруженості всередині Альянсу. У статті також зазначається, що вторгнення в Ірак мало негативний вплив на американську репутацію і в Європі. Багато європейців вважали, що військова операція стала порушенням міжнародного права, а США не є надійним партнером.

Приблизно у цьому ж ключі у 2006 році в німецькому виданні «Spiegel International» було опубліковано інтерв'ю з Річардом Хаасом – президентом Ради з питань міжнародних відносин [9]. У цьому інтерв'ю Р. Хаас, який був визнаним експертом з питань Близького Сходу, висловлював свою думку про ситуацію в Іраку та на Близькому Сході. Він попереджав, що Близький Схід може стати небезпечним протягом наступних років дванадцяти. Хаас також аналізував доповідь Групи з вивчення Іраку, яку він називає «дивовижно чесною» і вважав, що вона дає адміністрації Буша «найкращий з усіх можливих шанс для досягнення прогресу». Р. Хаас також вказував, що доповідь представляє собою значне переорієнтування в зовнішній політиці США. Зокрема, у ній

звучали заклики до мультилатералізму, акцентувалася увага на дипломатії.

У вересні 2006 р. на сторінках одного з провідних українських видань «Дзеркало тижня» вийшла стаття журналіста-міжнародника, політолога В. Каспрука «Ірак на переході: між обтяжливим сьогоденням і невизначеним майбутнім» [13]. У ній автор аналізує домінуючі суперечності, що розділяють іракське суспільство за релігійним принципом. Знищення в ході військової операції об'єднуючого ядра у вигляді саддамівської партії «БААС», яка в свій час запобігала суспільному розколу, змушувало американську адміністрацію задумуватися над тривалим контролем ситуації в цій країні, аж поки місцевий уряд не отримає стійну підтримку переважного числа жителів Іраку. Сумною була й статистика жертв цієї війни. Журналіст наводить дані ООН, згідно яких за перше півріччя 2006 р. від рук терористів загинуло 14 тис. мирних жителів Іраку. Число жертв щомісяця зростало в геометричній прогресії. Американська армія також мала тут значні втрати. З початку військового конфлікту і до середини 2006 р. США втратили в Іраку уже більше 2500 військовослужбовців.

Журналіст В. Каспрук вказував і на незадоволення американського політичного істеблішменту неможливістю знайти парадигму вирішення «іракського питання». Лідери Демократичної партії США наполегливо зверталися до президента Дж. Буша з пропозицією відправити у відставку міністра оборони Д. Рамсфелда. Така ситуація на американському політичному Олімпі демонструвала помилковість політики Дж. Буша в «іракському питанні».

Згодом на сторінках цього ж українського видання було опубліковано статтю за авторства Г. Шелест «Ірак: десять років, які втратили» [17]. У ній авторка, аналізуючи боротьбу за владу серед іракських релігійно-політичних угруповань, сепаратистські настрої та економічну кризу, намагається знайти відповіді на питання: чи варті були людські жертви й матеріальні втрати? Чи стали події в Іраку поштовхом до зміни політики західних країн на Близькому Сході та в самому арабському світі?

31 серпня 2010 р. було офіційно завершено семирічну американську військову кампанію в Іраку, хоча до кінця 2011 р. на території цієї країни залишався 5-тисячний контингент американських військових, який займався підготовкою іракських сил безпеки.

Час, що віддаляє нас від історичної події, дає можливість більш критичніше і тверезіше поди-

витися на її сутність та наслідки, особливо, якщо подія мала значний міжнародний та регіональний резонанс і актуалізується за сучасного стану міжнародних відносин. Два десятиліття, що відділяють світ від подій початку операції коаліційних сил в Іраку, не залишають байдужими багатьох аналітиків, які вважають, що подвійні стандарти, використані США під час нападу на Ірак сьогодні стримують багато країн від засудження агресивної війни Росії проти України. Такої думки притримується Матіас фон Гайн у своїй статті «Війна в Іраку: брехня та порушення міжнародного права», розміщеній на сторінках німецького «Deutsche Welle» в Україні від 20 березня 2023 р. [14]. Автором проаналізовано причини та наслідки війни в Іраку, підкреслено, що побудова нового, демократичного Іраку виявилася складнішою задачею, ніж політичний клас США уявляв у своїх стратегічних документах. «Причини війни були брехливими», «Виграли війну, але програли мир», – так оцінює автор статті наслідки цієї військової кампанії в Іраку. Окупаційні сили виявилися неспроможними впоратися зі складними етнічними та релігійними процесам в країні. У статті також зазначається, що вторгнення в Ірак з боку сил коаліції було порушенням міжнародного права. Згадуються у статті також воєнні злочини та тортури з боку американських солдатів, зокрема, і в іракській в'язниці «Абу-Грейб», що в подальшому погіршило репутацію США.

У такому ж ключі написана і стаття Г. Декамма «Deeply scarred Iraq still far from U.S.-envisioned liberal democracy» у «The Japanese Time» від 14 березня 2023 р. [5]. У ній автор розглядає ситуацію в Іраку через 20 років після вторгнення коаліційних сил. Як пише видання, хоча режим Саддама Хусейна було повалено, Ірак все ще далекий від «ліберальної демократії», яку планували США. Автор наголошує на тому, що війна, розпочата президентом Дж. Бушем після атак 11 вересня 2001 р., залишила глибокі шрами в пам'яті через тривалий період кровопролитного безладу, що настав в наслідок військової операції сил коаліції. Стаття також згадує про насильство, яке спалахнуло в Іраку після бомбування шиїтського святилища у Самаррі в лютому 2006 р., що спровокувало дворічну громадянську війну.

Підводячи підсумки сьогодні та аналізуючи наслідки операції коаліційних сил в Іраку, варто звернути також увагу на статті Алісси Дж. Рубін «20 Years After U.S. Invasion, Iraq Is a Freer Place, but Not a Hopeful One» в американої газеті «The New York Times» [1] та директора Інсти-

туту досліджень Близького Сходу, професора У. Вьорца «Iraq 20 years after the US invasion: challenges and continuity» в німецькому інтернет-виданні «GIGA – German Institute for Global and Area Studies» [12]. Публікація Алісси Дж. Рубін з'явилася 18 березня 2023 р. У ній авторка проводить детальний аналіз та дає оцінку наслідків війни в Іраку: «Сьогодні Ірак – це набагато вільніше суспільство, ніж це було за часів пана Хусейна, і одна з найбільш відкритих країн Близького Сходу з кількома політичними партіями та переважно вільною пресою...» [1]. Однак, авторка стоїть на позиції, що військова операція сил коаліції була серйозною помилкою. Вона призвела до численних жертв, руйнувань та дестабілізації регіону. Ці уроки мають бути вивчені, щоб запобігти подібним помилкам у майбутньому. У статті простежується і бачення авторкою надії на майбутнє Іраку. Країна зробила певний прогрес у післявоєнному відновленні. Однак майбутнє Іраку буде залежати від здатності нинішнього уряду подолати виклики, які залишилися після війни.

Дещо інша оцінка ситуації звучить у статті німецького професора У. Вьорца. Автор побачив наслідки цієї війни в більш ширшому вимірі. Він вважає, що вторгнення і окупація Іраку під керівництвом США у 2003 р. стало переломним моментом у новітній історії. Воно закінчило правління одного із найжорстокіших режимів в регіоні Близького Сходу і Північної Африки. Крім того, ця війна розколола Європу та змістила регіональний баланс сил на користь Ірану, підвищила роль Саудівської Аравії та Туреччини в регіоні. Крім того, на думку У. Вьорца, роки правління С. Хусейна та політика іракської опозиції у вигнанні сприяли появі гібридної системи, яка поєднувала формально демократичні риси з реконструйованим авторитаризмом, що мав сиктантський підтекст [12].

Отже, у системі сучасних міжнародних відносин значно зростає роль засобів масової інформації та комунікації. Завдяки своїй інформативності, авторитету та оцінці важливих подій, міжнародні мас-медіа є важливим джерелом висвітлення й студіювання проблематики міжнародних відносин, ефективного впливу на соціально-економічне й політичне життя суспільства. Особливо важливого значення такі засоби масової інформації набувають у періоди загострення міжнародних відносин, здійснення військово-політичних акцій та на етапі вирішення важливих міжнародних проблем. З поміж безлічі медійних ресурсів такого гатунку основну

увагу у цій статті авторами сконцентровано на дослідженні матеріалів BBC, «The Guardian», «Financial Times», «The New York Times», «Haaretz», «Дзеркало Тижня», що висвітлювали події військової операції коаліційних сил в Іраку 2003–2011 рр. Кожне медіа мало власне бачення і трактування цих подій, тому вносило свої корективи у сприйняття суспільством інформації та формувало його думку. Видання містять цінну

інформацію про міжнародну політичну обстановку на початку військової операції, розкривають її причини та перебіг, реакцію з боку окремих держав, політиків, пересічного населення та підсумовують наслідки даної акції. Мас-медіа продовжують відігравати важливу роль у висвітленні міжнародних подій. Дана проблематика залишається повністю не розкритою та потребує подальших наукових досліджень.

Список літератури:

1. Alissa J. Rubin 20 Years After U.S. Invasion, Iraq Is a Freer Place, but Not a Hopeful One. *The New York Times*. 2023. March 18. URL: <https://www.nytimes.com/2023/03/18/world/middleeast/iraq-war-20th-anniversary.html>
2. Al-Muhandis A.H. The invasion of Iraq: A war against a nation. *Al-Ittihad*. 2003. March 20. Pp. 1–2.
3. Blair E. Britain Will Pay Blood Price. *BBC-News On-line*. 2002. 6 September. URL: http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/2239887.stm
4. Blair to Ask Bush to Delay Iraq War. *Haaretz*. 2003. January 12. URL: <https://www.haaretz.com/2003-01-12/ty-article/blair-to-ask-bush-to-delay-iraq-war/0000017f-eb46-d0f7-a9ff-efc765fb0000>
5. Decame G. Deeply scarred Iraq still far from U.S.-envisioned liberal democracy. *The Japanese Time*. 2023. March 14 URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/03/14/world/iraq-still-far-liberal-democracy/>
6. Dennis E. E. The Media at War: The Press and the Persian Gulf Conflict. A Report of the Gannett Foundation. New York, 1991. 116 p.
7. Goole D. (2005). Agency, truth and meaning: junging the Hurton report. *British Journal of Political Science*. 2005. № 35. Pp. 465–485.
8. Gordon P., David Lilly. Bush needs a strategic partnership with Europe. *Financial Times*. 2005. February 14. P. 2.
9. Haass R. Iraq Is Not Winnable. *Spiegel International*. URL: <https://www.spiegel.de/international/spiegel-interview-with-richard-haass-iraq-is-not-winnable-a-447763.html>
10. In quotes: Reasons for the Iraq war. *BBC-News-UK*. URL: [news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2948068.stm](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-2948068)
11. Suddenly, the Iraq war is very real. *The Guardian*. 2003. March 19. URL: <https://www.theguardian.com/theguardian/2013/mar/19/iraq-war-saddam-bush-starts-2003>
12. Woerz U. Irak 20 Jahre nach der US-Invasion: Herausforderungen und Kontinuität. *GIGA-German Institute for Global and Area Studies*. URL: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/iraq-20-years-after-the-us-invasion-challenges-and-continuity>
13. Каспрук В. Ірак на переходе: между обременительным настоящим и неопределенным будущим. *Зеркало недели*. URL: https://zn.ua/international/irak_na_perehode_mezhdu_obremenitelnyim_nastoyaschim_i_neopredelennym_buduschim.html
14. Матіас фон Гайн. Війна в Іраку: брехня та порушення міжнародного права. *Deutsche Welle-UK*. URL: <https://www.dw.com/uk/vijna-v-iraku-brejna-ssa-ta-porusenna-miznarodnogo-prava/a-65048573>
15. Саліженко О. Втрати і здобутки України в іракській війні. *Новинар*. URL: <http://novynar.com.ua/analytics/government/131494/>
16. Шелест Г. Ірак: десять років, які втратили. *Дзеркало тижня*. 2013. 22 березня. <https://zn.ua/ukr/international/irak-desyat-rokiv-yaki-vtratili-.html>
17. Шелест Г. Ірак: десять років, які втратили. *Дзеркало тижня*. 2013. 23 березня. URL: <https://zn.ua/ukr/international/irak-desyat-rokiv-yaki-vtratili-.html>

Sokyrka V.V., Petrychenko Ya.V. COVERAGE OF THE OPERATION OF THE COALITION FORCES IN IRAQ 2003–2011 ON THE PAGES OF INTERNATIONAL MASS MEDIA

The article is devoted to the analysis of the publications of the leading international media on the topic of the operation of the coalition forces in Iraq in 2003–2011. The purpose of the study is to analyse the materials of the leading international and domestic publications on the coverage and assessment of the military operation of the coalition forces in Iraq in 2003–2011 and their impact on the formation of public opinion. The research methodology is based on the principles of scientific rigour, objectivity and systematicity, using general scientific methods: analysis and synthesis, systematic analysis and generalisation. The authors used the classic version of the general type of review content analysis. To create the toolkit, the categories of content

analysis of the empirical material were determined – publications of the BBC, The Guardian, Financial Times, The New York Times, Haaretz, Der Spiegel, GIGA, Dzerkalo Tyzhnia, which covered the events of the military operation of the coalition forces in Iraq in 2003–2011 and their consequences. The study took into account the thematic focus of the publications, paying attention to the authors of the articles and the geography of the publications. The research focuses on publications from 2002 to 2023. The chosen period allows us to find out: the position and motivation of the national political establishment of the main participants – the United States and the United Kingdom – before the start of the military operation, the attitude towards the military operation during its course and the estimated consequences after its completion.

Conclusions. Among the many media resources of this kind, the authors of this article focus on the study of the materials of the BBC, The Guardian, Financial Times, The New York Times, Haaretz, Dzerkalo Tyzhnia, which covered the events of the military operation of the coalition forces in Iraq in 2003–2011. Each media outlet had its own vision and interpretation of these events, and therefore made its own adjustments to the public's perception of information and formed its opinion. They contain valuable information about the international political situation at the beginning of the military operation, its causes and course, the reactions of individual states, politicians and the general population, and summarise the consequences of the action. The media continue to play an important role in the coverage of international events.

Key words: *mass media, Iraq, USA, Great Britain, Middle East, military operation, coalition forces.*